

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

A lap szellemi részét illető minden közlemény a szerkesztőség címe alatt küldendő.

Megjelen hetenként egyszer szombaton, másfél íven.

Előfizetési ár: egész évre 6 frt (12 korona), félévre 3 frt (6 korona).
Hirdetések díja: *Benn a lapban* egész oldal 8 frt, félooldal 4 frt, negyedoldal 2 frt; *a borítékon* egész oldal 4 frt, $\frac{1}{2}$ oldal 2 frt, $\frac{1}{4}$ oldal 1 frt. Többszörös hirdetésnél árendemény adatik. Bélyegdíj minden hirdetésnél külön 30 kr.

Egyes szám ára 15 kr.

A kiadóhivatal

kezelője **Rózsa Sándor** főiskolai háznagy, kinek nevére intézendő a lap minden anyagi dolgára s a hirdetésekre vonatkozó küldemény.

Régi hangok s egy kis ördögüzés tömjénfüst nélkül.

A hatvanas évek legvégén (1869.) tehát abban az időben, mikor a Gellért hegy felől a rationalis theologia hüvös szellői immár a verőfényes alföld termékeny mezőségeit is végig separték, egyik londoni könyvkiadó czégnél egy bennünket magyarokat átalában, de mint kálvinistákat közelebbről is érdeklő nagy irodalmi apparátussal megírt s felőlünk sok jó akarattal s még több rokonszenvvel szóló, két vaskos kötetben 700 lapot számláló angol nyelvű mű jelent meg,* azzal a becsületes s igazán fehér holló számban menő intentionnal, hogy bennünket a művelt világ előtt végrevalahára igaz világitásnál mutasson be. Ebben a nevezetes s úgy helyrajzi, mint politikai nemzetiségi, társadalmi, egyházi és tudományos viszonyainkat egyformán felölelő komoly munkában a tudós szerző — ki mint a „Kisfaludi társaság“ kültagja hazánkat három izben látogatta meg s közöttünk 2 teljes esztendeig élt — a többek között azt mondja, hogy Magyarországon „a kálvinisták között nagyon hanyatlóban van a dogmatikai hit s helyét igen számosak lelkében valami általános neme a szabadelvűségnek tartja elfoglalva.“

Az 1894-ik évben meg Németországon nevezetesen Güterslohban Zahn Adolf a theologia doktora adott ki egy 120 lapos igen érdekes s a 19-ik század katolikus, mint protestáns történetíróinak Kálvin János felől vallott nézeteit encyklopedikus keretekben feltáró, de egyszersmind kritikai elmeéllel bonczolható rövid tanulmányt** a melyben, még pedig előszavá-

nak mindjárt a 4-ik szakaszában kategorikus rövidséggel ugyan, de a látszólagos bizonyosságnak annál lesúlytöbb erejével s megdöbbentő átalánosságban ország-világ előtt azt hirdeti, hogy „a tiszta s valódi kálvinismus immár non sens; mert országai, vagy a hitelenség ingoványában botorkálnak; vagy útban vannak... Róma felé.“*

Egyik, mint a másik állítás lelkembe csap; figyelmem a szokatlan hangokra ösztönszerűleg felriad s ügyünket vizsgálva, szétekintek a ködös láthatár felett.

A vád ki van mondva s ha annak értelme felől gondolkozom, úgy tetszik nekem, hogy éle nem annyira *átalános* keresztyén jellegünk, mint inkább *felekezeti* s történelmileg kidomborodott hitrendszerünk lassú bomladozása ellen irányul s mindakét bíró ezt veti szemünkre, hogy a kálvinismus, fejlődésében, multjához hűtlenné lett; élővize a modern világnézet s a mesterileg nivellirozó korszellem mindent összegyúró záporában elposványosodott; hitrendszerének századokon át szüzen megőrzött fészke kakuk fiókákkal benépesített s egykor hármás kőfallal védett fellegváraiba észrevétlenül egymásután vonulnak fel azok a gyanus trójai falovak, melyekből alkalomadtán ma már csak úgy özönlének kifele a hitelenségnek, a rajongásnak, a legpatentirozottabb pápistaságnak és a jó Teremtő tudja mi mindenféle ostobaságnak sötét lovagjai.

Súlyos vád biz ez tagadhatatlanul. És sír bennem a lélek, ha arra gondolok, hogy ezek a kemény szavak éppen mi reánk vonatkoznak. Pedig a dolog úgy áll, hogy ha századok óta csendesen porladozó őseink mai napság közöttünk megjelenének, ebben a modern felekezeti kálvinista quodlibetben s ide-oda kapkodó dogmatikai szánalmas vergődésben aligha ismer-

* „The Magyars: Their count y and institutions . . . by Arthur J. Patterson“ stb. London. Smith Elder et Co. Ismertette T. L. a „Figyelmező“ 1870-ik évfolyamában 381-ik lap.

** „Studien über Johannes Calvin. Gütersloh. 1894. Druck u. Verlag v. C. Bertelsmann.“

* I. IV. lap.

nének rá arra a józan észszerű, öntudatos s mindenekfelett puritán vallásrendszerre, melynek hősi védelmében azok a nagyok egykor mint a Sion hegye megálltak; nem ingadoztak.

Jól tudom én azt, hogy, mint minden valóságban, úgy a kálvinizmus hittani rendszerében is vannak adiaforák, vagyis olyan lényegtelen s nem is annyira elvi, mint inkább formai kérdések, melyeknek megoldására nézve minden egyháztagnak előtt tárt kapuk állanak; de vannak bizonyos határvonalak is, melyeket áttépni nem szabad; tiszteletben tartani kötelesség, ha ugyan által vedleni, a multat arcul csapni nem akarjuk s gondunk van arra, hogy hagyományos jellemvonásaink épen megőriztessenek.

Fájdalom! azonban egy idő óta éppen ezen határvonalak azok, melyek sokaknak szeméi előtt elmosódtak s a legfontosabb dogmatikai vagy alkotmányjogi problémák bonczolgatásánál nem egy kálvinista agyban a legképtelenebb ideák kavarnak.

Utban vagyunk Róma felé! s én ma már esepet sem csodálkozom azon, hogy — a mint a politikai és egyházi lapokban olvasom, — egyik budapesti református közművelődési és segélyegylet *zászlószentelési* ünnepélyt akarván rendezni, a rendezőbizottság a *felszentelésre* (!) egyik püspökünket formáliter felszólította s a mikor ez a derék férfi — hivatkozva arra, hogy hasonló eset püspöksége ideje alatt még elő nem fordult, — a kérés teljesítését megtagadta: a rendezők rögtön azzal fenyegetődtek, hogy ha a püspök álláspontjából nem enged, a zászlót valamelyik római katolikus templomban fogják felszentelni! Ez csak természetes következménye a mi dogmatikai szánalmas ingadozásainknak. Magunk főztük; magunknak kell meg is enni. A sokféle templom-, harang- és orgonaszentelések után elkövetkeztek a zászlószentelések; majd jönnek nemsokára egyébféle ostobaságok is, mert hiszen, „difficile est consuetudini convenire cum sapientia“.

És mi még mindig hallgatunk; szemeink vagynak a látásra, füleink a hallásra; de azok megtompúltak. Vagy talán hallván nem hallunk, látván nem látunk?

A régi athenebelieknél kemény büntetés terhe alatt tartozott mindenki utat mutatni az utat nem ismerőnek. Én az útmutató dicsőségét magamnak nem vindikálom, gazdag könyvtárártól s a saját magam által — bizony nehezen, — megszerzett felettébb fogyatékos eszközökön kívül a tudományos bűvárlatokhoz szükséges forrásoktól távol itt a falusi magányban küzdök egy meglehetősen elhanyagolt nagy egyház ügyes, bajos dolgaival. De mint a

„Régi dicsőségek“ halhatatlan költőjét, engem is „felver az elmúlt szép tetteknek a gondja“ s ha már a napnak meg nem parancsolhatom, hogy süssön, legalább egy néhány gyöngye fényű röppentyűt bocsátok fel a levegőbe, hogy ezekkel jelt adjak a világosság fiainak s bevilágítsak egy parányi kört. Többet sem nem akarok, sem tenni nem fogok.

Mondám tehát, hogy utvesztőbe jutottunk s már akár tudatlanságunk, akár vigyázatlanságunk folytán több fontos hittani kérdésben tévelyegve botorkálunk s a reformátoroktól messze eltávoztunk. Nemcsak indokoltnak, hanem az idők jeleit tekintve égető szükségnek tartom, annál fogva egy kicsit dogmatizálni s főképpen a rég pihenő reformátorokat újból megszólaltatni. Régi hangok, elfelejtett beszédek lesznek ugyan ezek: de hát szerintem üdvös lett volna ezekről eddig is meg nem feledkezni, hozzájuk olykor-olykor visszatérni. Mert a bajt nálunk évtizedek óta éppen az okozta, hogy lelki és szellemi italunkat a tiszta források helyett olyan csatornákból meregettük, a melyekben sok idegen elem feloldva kavargott már. Így történt aztán, hogy a német lutheránus egyetemekről átsaptak hozzánk a racionalizmus eszméi; (a Schweizer és Biedermann-féle közvetítő irány későbbi keletű); a legújabb időben meg angol és amerikai specialitások kísértének. Holott az volna az egyedül helyes, ha a magyar theologusok a történelmi alapot magok alól ki nem rugnák, hanem mindig azon építenének. Én ugyan szükségesnek tartom a minél szélesebb körű tanulmányozást; liberális embernek is vallom magam annyira, hogy az *életben* soha az embereket hitvallások szerint nem osztályozom. De a mikor őseim vallásáról van szó, a mely vallás az én vallásom is: akkor már alkut nem ismerek s lelkiismeretemen erőszakot nem tehetek. Ugyanazért bocsásson meg nekem a nyájas olvasó, ha állításom igazolására a régi hurokat megpendítem s poharába zamatos óbort öntendek.

Egy idő óta s különösen az elmúlt esztendőben sok szó volt egyházi lapjainkban a lelkész hivatalos állásáról s annak hatásköréről. Dörgött, villámlott felettünk erősen s egyik Anonimus theologus társunk felcsigázott képzelődésében ott látta már a debreczeni veres torony előtt lobogni az inquisitio máglyáját a melyen az apostolokat — legalább in effigie — kegyetlen cinizmussal meg fogjuk égetni. S vajjon honnan s miért e roppant ijedelem? Felelet onnan s azért, mert mi nem tartottuk azt megengedhetőnek, hogy minden hivatás s alapos képzettség nélkül való kalandorok szó-

széken lelkeszi funkciókat végezzenek. Mások más nézeteket vallottak s úgy lehet vallanak máig is.

Ámde előttem világos, hogy a puritán kálvinista, — sőt merem mondani protestáns, — tudomány e tekintetben cserben nem minket hagyott. A mi kitetszik mindjárt a következőkből.

Tudva van, hogy a pápista clerus, mint kiváltságos és áldozó papi ordóval szemközt az egyetemes papság eszméje ott fogamzott meg a reformatio méhében. De egyáltalában nem oly értelműleg, hogy boldog-boldogtalan „feltolhassa magát közönséges tanítóul.“ * Hivatkozhatnám én erre nézve majd minden reformátorra, úgy mint Lutherre, Melanctonra, sőt a mint éppen most tevém, a kétségtelenül tágabb értelmű Zwinglire is; de mert a kérdést főképpen kálvinista szempontból akarom megvilágosítani, mindezeket mellőzve, fordúlok először is *Kálvin Jánoshoz*.

Kétséget nem szenved, hogy Kálvin volt az, ki mint más kérdésben, úgy ebben is, minden reformátorok között a leghatalmasabban támadta meg a középkori pápista egyházat. Ő tanította legszebben a Krisztus kizárólagos főpapi méltóságát: „nam Christus unicus est Novi Testamenti Pontifex et Sacerdos, in quem translata sunt omnia sacerdotia“ **: de ebből még senki se következtesse azt, hogy Kálvin János bizonyos újabb keletű darbysta eszméknek hódolva a nyilvános szöszékhez különbség nélkül minden emberi teremtésnek utat nyitott volna. Ellenkezőleg nagyon jól tudjuk, hogy Kálvin János nemcsak a lelkipásztori hivatal külön álló és szükséges voltát ismerte el, hanem annak egyenesen isteni eredetét is vitatta. E tekintetben utalok az *Institutio IV. könyve 1-ső Caput 5-ik szakaszára*, hol a többiek közt ezt mondja: „scribit Paulus Christum ut impleret omnia dedisse alios quidem Apostolos, alios vero Prophetas, alios autem Evangelistas, alios autem Pastores ac doctores (Ef. 4. 11.) ad instaurationem sanctorum in opus administrationis, in aedificationem corporis Christi: donec perveniamus omnes in unitatem fidei et agnitionis Filii Dei in virum perfectum, in mensuram aetatis plene adultae Christi. Videmus ut Deus, qui posset momento suos perficere, nolit tamen eos adolere in virilem aetatem nisi aedificatione Ecclesiae. Videmus modum exprimi: quia pastoribus injuncta est coelestis doctrinae praedicatione. Videmus omnes ad unum cogi in eundem ordinem,

ut mansveto et docili spiritu regendos se doctoribus in hunc usum creatis permittant. Sicuti autem veterem populum non ablegavit ad Angelos, sed doctores excitavit e terra, qui vere praestarent munus Angelicum: ita et nos hodie humanitus vult docere. At sicut olim non contentus fuit sola Lege sed sacerdotes addidit interpretes, ex quorum labiis populus inquireret verum illius sensum: ita hodie non tantum vult nos esse lectioni attentos, sed magistros etiam praeficit quorum opera adjuvemur.“

Béza Tódor (Genfben a Kálvin utóda, úgy mint Zürichben Bullinger a Zwinglié) szintén ezen a nyomon halad. „Supersunt igitur Pastores et Doctores, quorum munus perpetuum est in Ecclesia.“ *

Bullinger Henrik még határozottabban nyilatkozik. „Primum autem omnium sciendum est ministerium verbi non ab hominibus inventum sed a Deo institutum esse. Deus etiam hodiernis temporibus juxta institutum suum per ministros in Ecclesia operatur. Deinde nemo propria auctoritate et arbitrio se huic functioni ingerere debet. Veri enim ministri ordinarie juxta Christi et Apostolorum instituta eliguntur et constituuntur. Acerrime vero omnes illi verbo Dei reprehenduntur, qui non vocati sponte currunt. Item qui non considerant, an ad hoc ministerium apti sint et aliquid fructus afferre possint sed solum modo ecclesiastica stipendia quaerunt.“ **

Ilyen mesterek után csak természetesnek fogjuk találni, ha a magyar reformátorok az egy Dévay Biró Mátyás kivételével, ki Fáber püspök azon ellenvetésére, hogy „ő megengedi, hogy a nők tanítsanak és sákramentumokat szolgáltassanak, ezt feleli: a nők taníthatnak a magok körében, de a gyülekezetben *nem*; a sákramentumokat is kiszolgáltathatják szükség idején; azonban a rend végett fenn kell tartani a mostani szokást,“ *** *egyől-egyig* mind azt hangsúlyozzák, hogy a nyilvános ige hirdetésre és a sákramentumok kiszolgáltatása végett rendes lelkészek alkalmaztassanak s a magoktól futók megfékezésére az előjárók résen álljanak. Szegedi Kiss István p. o. így distingvál: „non esse pro Pastoribus habendos, qui a Domino non sunt vocati, *idest qui non sunt electi ab ecclesia*.**** Azt nem is emlitem, hogy a Helvetica Confessio szintén ezt tanítja, mert hiszen a ki e tekintetben ismeri Bullinger nézeteit, ismeri

* „Confessio Christianae Fidei“ stb. Per Theodorum Bezaum Vezelium. Genevae 1577. 134-ik lap.

** „Compendium Religionis Christianae“ stb. Autore Henrico Bullingero. Tigurino. 1598. 85-ik lap.

*** „Révész I. Dévay Biró Mátyás élete“ Pest. 1863. 125. lap.

**** „Theologiae Sincerae loci communes per Stephanum Szegedinum Pannonium“ 1619. 125-ik lap.

* „Zwingli's Werke“ II., I. 310.

** Inst. hib. IV. lap 18. 14.

egszersmind azt a szembeötlő értelmi rokonságot is, mely ezt a két munkát sajátosságosan jellemzi. De igenis felemlítem a különböző időkben és különböző helyeken tartott magyar zsinatok végzéseit s ezek között specialiter csak az 1626-ban megjelent „Komjáti kánonokat“ melyekben tárgyunkra vonatkozólag ezt olvasom: „nemo praesumat temere involare ad suspiciendum sacrosanctum ministerii ecclesiastici munus, sed exspectet vocationem internam a Deo, externam vero ab Ecclesia ut S. Mathias, Titus, Timotheus; ne non missus currere videatur“.*

A hasonló értelemben nyilatkozó többi zsinati végzések és kánonok száma rengeteg sok; azokat e helyen fel nem sorolhatom, hanem lelkésztársaim figyelmét rájuk irányítván, jellemzőkre, — Révész Imrével** — csak annyit mondok, hogy bár Dévay fent idézett nyilatkozatában, határozottan a „mostani szokás“ fenntartása mellett szól: mégis a 16-ik századbeli Dévay kora utáni zsinatok végzése „mintha csak egyenesen a Dévay Zwinglihez hajló véleményét akarnák czáfolni“ a mai napság többektől inaugurált modern „egyetemes“ (!!!) papság eszméjét visszavetik s nem egyszer a legkeményebb szavakkal ostorozzák. Az egyetemes papság kétségenkívül evangéliumi szép elvének divatos profanálása; az Irás és abból táplálkozó reformátorok tanításaival homlok-egyenest ellentétben álló magyarázása, tehát az első ördög, melyet minden kálvinista agyból ki kell ugratnunk. A többivel, ha Isten benünket éltet, majd megismerkedünk a következő alkalommal.

Püspökladány, 1896. július 1.

Eröss Lajos,
ev. ref. lelkész.

A 207. §.

Az újabb egyházi törvények egyetlenegy §-át sem üdvözöltem melegebben, mint a 207-iket, melytől reméltem és vártam a felzaklatott kedélyek lecsillapodását s a lelkészválasztásoknál a sok igazságtalanságok, méltatlanságok elkerülését.

Bizonyításra sem szorul az, hogy a 3—5-ös kijelölési rendszer (1882-ik évi egyh. törv. 192. §.) alkalmazása 10 éven keresztül úgy a pályázók, mint a választó gyülekezetek vigaszt, orvoslást nem nyerhető panaszait keltette fel s annak a régi 192. §-nak eltörlése a legégetőbb szükségnek tekintett.

Tíz év keserű tapasztalatának megérett gyümölcse a 207. §., (újabb egyh. törv.) de vajjon ujjonghat-e, mint nyert diadal felett a közóhaj s bekövetkezik-e ezzel a §-al az általános béke és megelegedés?

Nézzük csak s bonczolgassuk szigorú kritikával ennek lényegét? Keresztül vitetett azon igazságos elv,

* L. „Tertii Classis. Canon I.“

** „A prot. egyházalkotmány alapelvei“ Szarvas. 1856. 22-ik l.

hogy minden minősített pályázó felvétetik a választhatók sorába. Tehát nem zárható ki senki, a ki csak érdemes arra a helyre, a pályázó lelkészek közül.

Ez eddig szép és mindenki által őszintén óhajtott igazságos eljárás, csak hogy a kivételnél a zsinati atyák oly jóhiszeműséggel jártak el, mely fel sem tételezte a tévedést, akaratlan, vagy szándékos visszaélést, vétket.

Ugyanis a 206. § szerint egy bizottságot alkotott a beérkezett pályázatok megvizsgálására s e szerint annak elbírálására, hogy kiket választhat meg lelkészül az illető gyülekezet s kik zárandók ki a választásból a pályázók közül. Ez a bizottság pedig áll az esperes elnöklete alatt egy egyházi s világi tanácsbíróból s az érdekelt egyház presbyteriumának két küldöttéből, tehát összesen öt tagból.

Igaz ugyan, hogy a 207. §. kétséget kizárólag megállapítja, hogy a kellőleg minősített pályázók feltétlenül választhatóknak kell hogy kijelenthessenek s világosan megírja azt is, hogy hivatalból kik zárandók ki, de hát volt is, van is nekünk más törvény §-unk is, mely írott malaszt s mi történik, ha ez a bizottság téved, jog- és hatáskörét túllépve, visszaélést követ el?

Eddig még reménykedtünk és hittük, hogy ilyet megtorlás nélkül véghez nem vihet, mert ha valaki a pályázók közül bármiként is kihagyatik, a 207. §-ban említett okokon kívül: akkor az a választás érvénytelen és semmis, miután maga a választás alapja nem törvényes, de egy hasonló tárgyban hozott bírósági ítélet, melyet mint ilyet, döntvénynek tekinthetünk, ketté vágta az ily reménykedés utját.

Nem kicsinyes dolgok ezek végeredményökben s érdemesek a komoly megfontolásra, mert többé nem haszontalan szörszálhasogatással van ügyünk a következmények levonásával, hanem valóságos tényekkel.

Ott van tehát a váravárt s hozsánával fogadott 207. §., de ott van mellette az alig figyelembe vett bizottság élet-halál hatalmával s működhetik felelősség nélkül, jogerős ítéletet hoz, — mint első forum — mely ellen nincs fellebbezés, nincs jogorvoslat e földön.

Tegyük fel, hogy tévedésből, vétkes mulasztásból (nem akarom fel sem tételni, hogy szándékosan) a minősített pályázók közül valakit említetlenül hagy ez a bizottság s miután megakadályozni nem lehet, a választás tényleg megtörténik.

Én ugyan kevésbé vagyok jártas a jogtudományokban, de ha más nem mondaná is, igazságérzetem azt sugja, hogy az ily választás alapján semmis, s feltétlenül megsemmisítendő, főleg ha kiderül, hogy azon egyetlen egy jogos pályázó bevétele a választásnak más eredményt adhatott volna.

Nos! És lehetséges-e ez? Sajnos, nem! Mert először is a kizárt pályázó meg nem támadhatja a minősített felülvizsgáló bizottság reá nézve sérelmes eljárását, sőt a lelkészválasztás ellen sem adhat be panaszt, mivel a 231. §. szerint erre „csak az illető egyházközség választó jogosult tagjai“ illetékesek, másodsor pedig — miután a választás szabály szerint folyt le, — ki volna hajlandó 50 frtot kidobni egy per költségeire, mely eredményre úgy sem vezethet az említett döntvény értelmében.

Hova vezethetne ez, ha hozzá még a szándékos roszakaratot feltételeznők?

Természetesen első sorban a gyülekezet választási jogának kijátszására, a midőn az említett ötös bizottság három tagja egyetértve, épen azon egyet ejthetné el s hagyhatná ki a pályázók közül, a kit a gyülekezet

többsége óhajtana megválasztani, mert olyannak kihagyásában, kít a választók úgy sem választanának meg, nem lenne ratio.

Van tehát pályázatokat felülbíró bizottság, csak helyesen járjon el.

Nehogy azonban valaki malicziózusnak képzeljen, hogy ezen bizottságról ilyeneket még gondolatban is feltételezek, kénytelen vagyok újból felemlíteni, hogy jogot ad erre egy példa, egy egyházmegyei bírósági ítélet, mely hasonló felfogással, egy szerinte minősített pályázónak a 206. §-ban megjelölt bizottság által való kihagyása miatt és alapján a lelkészválasztást egyhangulag megsemmisítette, melylyel szemben az egyházkerületi bíróság a választást szintén egyhangulag megerősítette! Ezen jogerős ítéletre hivatkoztam már mint döntvényre.

Távol van tőlem, hogy egyházi hatóságomnak jogerős ítélete ellen sikra szálljak s attól a köteles tiszteletet megvonjam; én pusztán a consequentiákat akartam ebből feltüntetni.

Tévedésnek tartom, hogy az egyházi törvény ezen minősítvény-vizsgáló bizottságot felelősség nélküli hatáskörrel ruházta fel, hogy nincs gondoskodva jogorvoslatról esetleges visszaélés esetén, továbbá nem helyeseltem azt sem, hogy jöhet elő eset, midőn két egymástól homlok egyenest ellenkező ítélet ellen nincs fellebbezés. Már pedig az egyházkerületi bíróság másodfokban hozott ítéletei — csekély kivétellel — jogerősek, tekintet nélkül arra, hogy az ítéletek egybehangzóké, vagy nem.

Egyébiránt, lehet: „egy fecske nem csinál nyarat“. Tudtommal a fenti eset egyszer esett meg s remélhető, hogy hasonló eljárás nem történik meg többé, dacára annak, hogy a jogerős ítélet (döntvény) e tekintetben tág kaput nyitott, mert ellenkező esetben felesleges tiszta fogyasztás volna arról értekezni: miért apad a hittanhallgatók létszáma és miért szaporodik a baptizmus és nazarenismus?

Berey József.

TANÜGY.

A második egyetemes tanügyi congressus.

Az ezredévi ünnepségek során a nemzeti mult dicsőségét hirdető s a nemzeti öntudat erejét kifejező jelenetek közt elsőrangú helyet foglal el a magyar tanügy lélekemelő ünnepe, a második egyetemes tanügyi congressus, mely e hó 3—8 napjain Budapesten folyt le. A magyar kultúra igazi harcászai, a néptanítók, középiskolai és egyetemi tanárok ezrei gyülekeztek össze a honfoglalás ezredévi ünnepén, mint egy új honfoglaló sereg, mely az első honalapítók kardjával elfoglalt hazát szellemi fegyvereivel a nemzeti műveltségben igyekszik összeforrasztani és erőssé tenni.

Lélekemelő látvány volt az, midőn az ezredévi kiállítás zsufolásig megtelt ünnepélycsarnokában — mely 4—5 ezer embert befogadni képes — a szalmafüdes falusi iskola mesterei és az egyetemi palota tanárai, a tudás elemeinek tanítói és a tudomány legelső tudósai élükön Magyarország közoktatásügyi miniszterével a hivatás lelkesedésétől ihletve a nemzeti öntudat ünnepi érzésétől áthatva s a nemzet koronás királyát táviratilag köszöntve együttes ülésben kezdik meg tanácskozásukat a nemzeti nevelés egységes szelleméről. Nem tanácskozás,

de igehirdetés volt az, melynek minden szava lelkesedést gyújtott és nemzeti érzést árasztott.

Az első ilyenmű tanügyi congressusnak, melyet 1848-ban hazánk első közokt. minisztere Bárány Eötvös József hívott össze, a gyászos politikai események következtében a nemzeti életre kihatása nem lehetett. De most midőn az időknék gondviselészerű változása folytán maga az államkormány viszi a vezérszerepet a nemzeti nevelés megvalósításában, lehetetlen erkölcsi hatás nélkül maradniok azon magas színvonalon tartott tanácskozásoknak, melyekhez a magyar tanügy legkiválóbb férfiai járultak fejtegetéseikkel; s ha más eredményök nem volna is, mint a magyar tanügy minden rangu munkásának fényesen documentált összetartozási érzése s az oktatásügy minden rétegét átható nemzeti eszme kijelentése: a congressus már ez által is mély nyomot hagyta maga után s új irányt jelölne a nemzeti nevelés történetében.

Az első napi közös gyűlésnek Dr. Heinrich congressusi elnök tartalmas megnyitó beszéde, Vlassics miniszter lelkes buzdító szavai s Ráth budapesti polgármesternek a magyar tanítói karhoz intézett üdvözlő után érdemleges tárgyat Berzeviczy Albertnek a nemzeti egységes közoktatásról tartott előadása képezte. Ez előadás felölelte közoktatásügyünk majd minden fontosabb kérdését s mintegy általános keretét nyújtotta a későbbi részletkérdések fejtegetéseinek, kiemelte szükségét annak, hogy oktatásügyünk története mentől előbb megírassék, hogy a népnevelési törvény általános revisio alá vétessék, mely alkalommal a tanítóképzés állami bizottságokra ruháztassék, a tanítóképző intézetek szervezete és tanrendszere szabályoztassék s az állami ellenőrzés az iskolák hazafias irányú működésének biztosítása végett a felekezeti iskolákkal szemben is hatályosabbá tétessék. Sürgeti a felsőbb oktatásnak törvényileg rendezését és a harmadik egyetem felállítását, a középiskola ügyének az egységes középiskola alapján létesítendő reformját, a nőképzésre szolgáló iskolák felállítását sat. Határozati javaslatait a közgyűlés az illetékes szakosztályok megvitatása alá utasította.

A congressus ugyanis az iskolák különböző nemei és a nevelésügy különböző ágai szerint 18 szakosztályra oszolva, e szakosztályokban parallel folytatta tanácskozásait s hozta meg nagy érdekű határozatait.

A főiskolai szakosztály főként a jogakademiák reformjával és papképzéssel foglalkozott, amazt illetőleg Heinrich indítványára elhatározza, hogy a jogakademiák az egyetemi jogi facultással egyenlő színvonalra emeltessenek s vele egyenlő ranguaknak ismertessenek, a hittanhallgatókra vonatkozólag pedig Hörk előadása alapján kívánatosnak tartja, hogy a theologiákon a magyar irodalomtörténet rendes tantárggyá tétessék.

Nagy érdeklődés mellett tartotta üléseit a középiskolai szakosztály, melynek legérdekesebb tárgyalását az egységes középiskola eszméjével kapcsolatos középiskolaügy kérdése képezte. A 3 előadó: Dr. Kármán Mór egyetemi tanár, Dóczi Imre debreczeni és Rombauer Emil brassói igazgató közösen megállapított elvek szerint, de más-más oldalról megvilágítva fejtik ki az egységes középiskola mai eszméjével szemben elfoglalt álláspontjukat, melyet végül a szakosztály egyhangulag magáévá tett. Kármán általános paedagogiai elvekből kiindulva fejtegeti, hogy a középiskolai oktatás egysége csupán úgy biztosítható, ha a különböző középiskolák több vonalaiban azonos tantervet követnek, de egyébként szabadságot kell nyújtani a különböző középisko-

láknek akár irodalmi és nyelvi, akár gazdasági és technikai irányban a kör bővítésére. Dóczy történeti adatok alapján mutatja ki, hogy a magyar gymnasiumnak meg van saját történeti traditioja, melytől eltérni épen a nemzeti nevelés érdekében a jövőben sem szabad. A magyar gymnasium történeti tanúságai pedig: hogy a gymnasiumi nevelés sulypontja az irodalmi képzésre, még pedig egyfelől a classicus irodalomra, mint egyetemes emberi alapra, másfelől a magyar irodalomra, mint a nemzeti öntudat és műveltség alapjára helyezendő, de e mellett a reáltudományoknak is az általános műveltségnek megfelelő hely biztosítandó a tantervben; ebből folyólag a classicus irányú nevelés egységét a görög nyelv általános kötelezettségével vissza kell állítani s a nemzeti irányú nevelést minden tantárgy körében érvényre kell juttatni, a reáltárgyak tantervét pedig az általános műveltség közös alapjainak biztosítása végett a reáliskolai tantervhez közelebb kell hozni.

Ez egyhangúlag elfogadott javaslatok után a Rombauer indítványai keltettek vitát, ki a reáliskolai tantervet szintén közelebb óhajtotta hozni a gymnasiumhoz a latin nyelv kötelező tanítása által, de a szakosztály megmaradt a latinnak a reáliskolában való facultativ tanítása mellett. Köztetszést keltett ezután a Beóthy Zsolt előadása, melyet a művészeti elemnek a középiskolai nevelésben való érvényesítéséről tartott, s javaslatát, melyszerint a művészeti képzésre ugy az irodalmi és történelmi oktatás, mint a rajztanítás körében sulyt kell fektetni, a szakosztály lelkesedéssel fogadta el.

A népnevelési szakosztály az ötödik egyetemes tanító gyűlés czíme alatt tartotta tanácskozásait. Nagy figyelmet költött itt a Láng Mihály előadása a magyar nyelvnek a nem magyar ajkú iskolákban való tanításáról s határozati javaslatait, melyek a nemzetiségi vidékeken is hazafias nevelést követelnek, köztetszéssel fogadták el, úgyszintén a Földes Géza javaslatát a a népiskola felügyeletére, a tanító képzésére, fizetésére és nyugdíjára vonatkozólag. A tanítói képesítést illetőleg erőteljes kifejezésre jutott az az elv, hogy valamint tanári, úgy tanítói képesítést is csak az állam adhat, minélfogva állami tanítóképesítő bizottságok szervezendők. Nincsenek megelegetve az ismétlődő iskolák jelenlegi szervezetével, valamint a népiskolai énektanítás jelen állapotával sem.

A polgári iskolai szakosztály a polgári iskolát a középiskola keretébe igyekszik beilleszteni, a nőnevelési szakosztályban a leányok középfokú oktatásának reformjáról s „leány-lyceum“ felállításáról érkeznek. Ezek mellett a testi nevelés, a kereskedelmi szakoktatás, az iparoktatás, a családi és társadalmi nevelés, az általános paedagogia sat. osztályai annyi fontos paedagogiai eszmét, oly nevezetes tanügyi kérdéseket vetettek föl, hogy egynémelyiknek csak akadémikus megvitatása is nagy nyereség tanügyi irodalmunkra. S ha majd a congressusi előadások összefoglalt testes kötete megjelenik, nemcsak a tanügyi kormány fogja benne gazdag tárházát találni a megvalósításra váró eszméknek, hanem az oktatásügy különböző mezejét művelő munkások is, megismervén belőle az egymás lelkét betöltő gondolatokat s az egymás törekvéseit mozgató közös rúgókat, a közéletben is könnyebben megvalósíthatják azt az egységes nemzeti szellemet, melyet a congressus a lehangzatosabban hirdetett.

D.

Iskolai értesítők.

A magyarhoni ág. hit. ev. keresztyén egyház egyetemes theologiai akadémiájának értesítője az 1895/96. évről. Közli dr. Masznyik Endre, theol. akad. igazgató.

Ebben a 116 oldalra terjedő füzetben több olyan fontos tényről van szó, a mi nemcsak különösebben a hazai ág. hit. evang. egyházat, hanem általánosan a magyar tanügyet és kivált a protestáns lelkészképzést közölről érdekeli. Ilyen dolog első renden a pozsonyi, soproni és eperjesi testvér theol. intézetek egyesítésének kérdése, a mely már odáig érlelődött s az egyházi közvéleményt annyira foglalkoztatja, hogy minél előbb leendő megoldása elodázhatatlan. Hogy a tervbe vett egységesítés, minő módozatok mellett fogna létesülni, arról Lapunk 27. számának első cikkében tájékoztattuk tisztelt Olvasóinkat, miért is ezuttal csak utalnunk kell a mult tanévi értesítőben részletesen közölt előadói jelentésre és javaslatra, melyben az egyesítés eszméjének eredete s mibenléte, valamint szükségessége, lehetősége, módja és helye indokoltan elő van terjesztve, még pedig olyan meggyőzően, hogy annak alapján, a theol. akad. nagybizottság által kiküldött albizottság, f. évi ápril hó 29-én, alig két órai tanácskozás után, egyhangú megállapodásra tudott jutni. Minő végleges megoldást nyer ez az ügy: mindnyájan kíváncsisággal várjuk, annál inkább, mert a czélzott egyesítésnek jelentékeny számú ellenesei is vannak, a kik ha szinte nem akaszthatnák is meg, de késelethetetik a szerencsés és minden szempontot mérlegelni tudó megoldást.

A másik fontos alkotás, melyről az Értesítő számot ad, „az evang. theologusok otthona.“ Mustármagból fejlődő terebélyes fához hasonlít ez az új intézmény, melynek felvirágoztatása céljából a hazai lutheránus egyház nagylelkűen áldozza oda filléreit. Az „Otthon“ belső szervezete, alapszabályzata és házi rendje már készen van s épen e hónap folyamán hozzá kezdenek a helyiségek kellő átalakításához és berendezéséhez is, ugy hogy az már a jövő iskolai évben megnyílik. E tárgyban felmerülhet bárminemű tudakozódásra készséggel válaszol a theol. akadémia igazgatósága. E jelentékeny vállalkozások nem merítették ki, sőt ugy látszik, nőttön növelik a hivek buzgóságát s áldozatkészségét, a mit igazol egyebek közt a tanári fizetések és a nyugdíj rendezése ügyében tanusított nagylelkűség és méltányosság. Így p. o. a 4 rendes tanár, drágasági pótlék czimén 2400 azaz kétezernégyszáz frtot kap évenként, a mi még 300 frttal fog emelkedni, ugy, hogy a létesítendő egyetemes akadémián, egy-egy rendes tanárnak évi törzsfizetése 2400 frt, szálláspénze 600 frt lesz, a mihez még ötödéves korpótlékok járulnak. Ez nemcsak korszerű, igazolt és egészen természetes intézkedés, de okos és praktikus cselekedet is. Az pedig már méltányossági — egyszersmind sok befolyásos tényezőre nézve rendkívül oktató jellegű — eljárás, hogy egy theol. akad. tanár özvegyének, elhalt férje tizenhárom évi szolgálata után 420 frtot, a gyermekek ellátására pedig három gyermek után 210 frt nevelési díjat és így összesen évenként 630 frtot utalványoz, a lutheránus testvér egyház egyetemes közgyűlése. Önkéntelenül azt kell mondanunk, hogy ezekben a tevékeny és fáradhatatlan emberekben van ám életerő, hit, szeretet és remény!

A hittanhallgatók létszáma a négy évfolyamban összesen 34, tehát épen annyi, mint Debreczenben. Feltűnik — noha jólesően szemléljük — hogy e 34 közül egy sem kapott elégtelen osztályzatot. Az apadás

fokát tanulságosan világítja meg ez a körülmény, hogy az első évfolyamra csak három ifju iratkozott be, a közül is 1 német, 2 tót, s egyikök már 24 évnél is idősebb, a másik meg 22 éves. De hát a pozsonyiak is csak azt az ismeretes nótát ismételik: „két ut van, a mely orvoslást ígér és biztosít; egyik a lelkészi állások türethetetlen anyagi viszonyainak rendezése, másik a theologiai pálya elvégzésének megkönnyítése, sőt ha lehet ingyen valóvá tétele internátus felállításával. Az utóbbi gondolat pedig könnyű szerrel megvalósítható 3 esetleg 2 theologia egyesítésével.“ Mit szöveget hozza, református theologiai karok és rendek, ha ebből az alkalomból, per analogian, azt a találó kérdést teszi fel a referens, hogy a sárospataki és debreczeni, a pápai és budapesti, az enyedi és kolozsvári akadémiák egyesített anyagi és szellemi erejével, vajjon mi is nem több hatást, alkotást, erőt és hódítást mutathatnánk-e fel, mint különben? Concordia parvae res crescunt, discordia maxime dilabuntur. Ám, most éppen legalkalmasabb időnk van arra nézve, hogy még a legjobb, leggyakorlatiasabb eszme is, mi köztünk megfulladjon, elszáradjon, hogy aztán soha többé felszínre ne kerüljön. Azért is a lutheránus testvér atyafiaknak csak azt izenjük: Előre az Ur nevében! Istenért és a magyar hazáért!

IRODALOM.

Két nagy-kőrösi tanár irodalmi munkája. A közelebbi hetekben néhány napot Nagy-Kőrös városában töltvén, szerencsém volt közelebről megismerkedni az ottani református középiskolák tanáraival, s közülök kettő, *H. Kiss Kálmán* tanítóképződei igazgató és *dr. Joó Imre* főgymnasiun tanár urak szivesek voltak közelebb megjelteni irodalmi munkáik egy-egy példányával megajándékozni engemet.

Nyári szünidőm első napjait ezen művek átoltására használván föl, úgy hiszem, nem vétek az én n.-kőrösi tisztelt tanártársaim inteni ellen, ha műveikről néhány szót szöveg e Lapban, melynek egyik első sorban való teendője éppen reformatus egyházi és iskolai íróink munkálkodását kisérni figyelemmel.

1. *Élő reménység. Imádságos könyvecske. Irta: H. Kiss Kálmán.* Budapest, Franklin-társulat. Ára?

Szerzőnk neve jóhangzású név a magyar református egyházi és iskolai írók lajstromában. Tudjuk róla, hogy mielőtt tanítóképző tanár, majd igazgató lett, előbb az Ur szövegének volt hűségese munkása, itt a mi egyházkerületünk egyik kicsiny egyházközösségében, ki ha elhagyta is az egyháznak lelkészi minőségben való közvetlen szolgálatát, annak hű fia, kiváló érdemű munkása maradt tanári minőségében is, s annak képezvén tanítókat, közvetve nagyon is, testi erejével, szellemi és lelki munkájával, tehát egész lényével szolgálataiban áll.

Imé, e kezünk alatt levő kis munkájával is viszatért első szerelméhez, az egyházhoz, a lelkek idvezítésének keresztyéni szent foglalkozásához.

Szép e kis munka címe: „*Élő reménység*“. Túlmegy ugyan gondolataival a reménység zöld virágyain, mert a hit kies mezejére s a szeretet szent földjére is elvezet bennünket, de ez mindegy: a cím igen szép, s már maga is rokonszenvre hangol bennünket a tartalom iránt.

Szép az oktáv alakú, 198 lapra terjedő, fekete fedelén a szokásos aranykehelyel ellátott könyvecske egész külső kiállítása is.

Ötven imádság van benne, ünnepi, köznapi évszaki alkalmakra, s az élet különböző viszonyai közt élő emberek számára, 148 lapon. A könyv második, kisebb részében pedig jól kiválasztott szent énekek vannak, 12 zsoltár és 30 dicséret, válogatott verseikkel.

Először azt mondom el a mi a könyvben kifogásolható.

Ha van benne imádság — és igen helyes, hogy van — árva gyermek, miért nincsen akkor özvegy-asszony, vagy általában özvegy részére is? Ennek is nagy szüksége van az imádkozásra, s fájhat a lelkének, hogy az ő szive húrjai érintésére semmi nincs szánva e könyvben.

Bánt benne néhány sajtóhiba. Péld. pag. 12: „és engedd, hogy szívem oltárán kapzsi és törvényszegő indulatok üssenek tanyát stb.“ — „és ne engedd“ helyett. Pag. 24.: „halálom hívogató szöveg: hívj segítségül engemet stb.“ — e helyett: *hallom* hívogató stb. Menyire éppen ellenkezőt mond ezen fatális két sajtóhibával a könyv, mint a mit a szerző lelke elgondolt.

Egyik-másik imádságban többet elmélkedik, okoskodik, nem direct Istenhez fordulva beszél a t. szerző, mint a hogy azt az eszhetika méltán megkivánja, s mint a hogy arra az úri imádság is tanít bennünket, ámde azért mindújra csak visszatér ő gondolatainak vezéreszméjéhez, a könyörületben jóságos Istenhez, s tőle elszálló gondolatai mindújra csak visszarepülnek ő hozzá, s egy-egy imádságos érzelmi szövegben olvadnak össze s nyugtatják meg Istenre néző vágyódásunkat, tekintetünket.

A könyvecske elején az úri imádság áll. Egyszer már megjegyeztem egy imakönyv ismertetésénél, hogy ezen kéréshez: „a mi mindennapi kenyerünket stb.“ nem kell hozzá tenni az „is“ szót, mert az nincsen benne az úri imádságban, sem pedig annak doxológiájában nincsenek benne a „most és“ szavak, de ezt most alig merem fölemlíteni a „Sárospataki Lapok“ miatt, mely engem annak idején azon megjegyzésemért kegyetlenül megleccskéztetett.

Örömmel olvastam át *H. Kiss Kálmán* imádságos könyvét, s meglelégedéssel tettem azt le kezeimből, mert művét jónak, használhatónak találtam. Az Ur üdvre vágyó híveinek lelkiszükségei lebegtek a t. szerző szemei előtt, s ő eledelt adott nekik a hitnek tárházából, s kielégítette szomjúságokat az élő víznek forrásaiból.

Keresztyén tudat és érzelm, élet-, lélek- és bibliaismeret, vallásos hit és meggyőződés, Istennek, a megváltó Jézusnak és a bűnös emberi léleknek szerete: ezek a nagy és örökkévaló eszmék voltak a vezérlő szövegnek szerzőnk előtt, míg az „*Élő reménység*“ útjain járni tanítá könyve olvasóit.

Legyen ő még nagyon sokáig hű és eredményekben gazdag munkása egyházunknak, hogy szép lelke szép gondolataiban sokszor gyönyörködhessünk.

2. *Richeliu bibornok-miniszter hatása Franciaországra és Európára.* Irta *Joó Imre* III-ad éves tanárjelölt.

Egy pályamunka ez, melyet szerző, most *Dr. Joó Imre* n.-kőrösi ev. ref. főgymn. tanár „*Dr. Ladányi Gedeon és Dr. Szabó Károly* volt tanárai emlékének hálás kegyelettel szentelve“, a folyó évben bocsátott közzé, miután azzal 1881-ben a kolozsvári egyetemen, mint még bölcsészettan hallgató, 100 forintnyi pályadíjat nyert.

Nagyon jól tette a szerző, hogy ifjúkora ezen

szellemi termékét napvilág elé bocsátá, hogy ezen irodalmi zsengejével megismertetett bennünket.

Nyugodt lélekkel állíthatjuk, hogy Dr. Joó Imrének ezen munkája jóval fölötte áll a főiskolai szokásos pályamunkáknak, értéke és becse ezek értékének és becsének, mert valósággal egy önálló gondolkodású, a történeti események fölött kritikát mondani képes, a történet bölcséletét fontolóra venni tudó történetirót gondolnánk magunk előtt állani, ha ott nem volna a szerző neve után a „III-ad éves tanárjelölt“ jelző, s a munka elején ott nem állana az egyetemi pályázati szabályok értelmében a pályamunka bírálata is, aláírva azon két, nagynevű tudós által, a kik emlékének szenteli a hálás tanítvány, az immár maga is jónevű tanár, e művét.

Ezen egyházi lapban nem lehet szándékom részletesen ismertetni Dr. Joó művét.

Megjelenik abban előttünk XIII. Lajos francia király nagy miniszterének, kora egyik legnagyobb, vagy épen legnagyobb államférfiának alakja, az ő fényes talentumának, diplomáciai ügyességének teljes ragyogásában, ki, a római katolikus egyház bibornoka, a 30 éves háború idején, természetesen csupa politikából, a protestantismus érdekeit támogatja, s nagygyá és hatalmassá teszi Franciaországot.

Ajánljuk a rendkívül érdekes olvasmányt minden művelt ember figyelmébe. Kellemes pár órát tanulságos haszonnal tölthet el bárki is a mű olvasásában.

Szerzőjét pedig melegen üdvözljük, és kérjük, mutassa meg mielőbb, mire haladt az ifjú után a férfi, az egyetemi hallgató után a tanár — mint író?! Excelsior!

Csiky Lajos.

„Az 1848—49-iki Magyar Szabadságharcz története“ című munkából most jelent meg a 62-ik füzet, a melyben Gracza György a Tisza-Füredi táborozás eseményeinek keretében Dembinszky megbuktatását mondja el nagy élénkséggel számos új adat fölhasználásával. A füzet egykorú képei ezek: 2 lap Tassy Béla olmtüzi emlékkönyvvéből, Balogh János, Kongrév-rakéta gyűjtője, a szolnoki diadal 1849. márcz. 5-én, Cavour gróf, Szardínia miniszterelnöke, Részlet a szolnoki csatából, Mazzini József az olasz szabadsághős.

ADATOK

a tiszántúli ev. ref. egyházkerület kebelében lévő egyházak történetéhez.

30. A kántorjánosi-i és iklódi ev. ref. egyház történelmi adatai 1896-ra, mint Magyarhon ezredéves fennállásának ünnepére. Összeállította Segesvári József, azon egyház lelkésze és a nagykárolyi egyházmegye esperese.

(Folyt. és vége.)

Ezen a 15-dik századból származó történelmi adatok mutatják tehát, hogy Kántor-Jánosinak községé s egyszersmind egyházzá alakulása ugyanazon századnak második felére, vagy épen vége felé tehető, amikor már itt a Kántor család birtokába az ide is betört cseh husziták itt maradt ivadékai a Komoróczyak — már akár foglalás, akár beházasodás folytán — ültek be, kik ezen községnek első lakosságát, a háboruk alatt elpusztult szomszéd apróbb falvak lakosaiból (Ricsé, Ruzska, Kopán-telek, Vasvári, Luskod)* e helyen gyűjtöttek össze magok

* Luskodnak, — a honnan magokat a Vaji grófok és bárók „Vajai és luskodi Vaj“-aknak nevezik — utolsó romjai még a 40-es években is voltak láthatók.

körül. Innen van az, hogy azt a „régí kis kőtemplomot“ melyről odaelől Kuliffay Miklós emlékezik s mely a templomnak ma is keleti részét képezi, a szájhagyomány még e század elején is husszita eredetűnek tartotta.

Nem csoda, ha ily előzmény után, midőn itt a reformációt megelőzőleg más egyház és más templom nem volt, a husszita érzelmű földes urnak pártfogása alatt, ki a már említett kis templomot is saját „portája“ elébe építette, a XVI-ik századbéli reformáció kész talajra talált s a ref. egyházközség számban és erőben gyarapodott annyivalinkább, mert itt nem kellett — mint más helyeken — ellenfelekkel küzdenie, aminthogy ma sem kell, lévén ez a községben egyetlen anyaegyház.

Az itt hivataloskodott s Kuliffay által már említett lelkipásztorok sorát kiegészítvén azzal, hogy 1839-től vagyis az ő halálától 1867-ig Segesváry Mihály, attólfogva pedig e sorok írója hivataloskodik mint lelkipásztor: most már áttérhetünk ezen egyháznak többi dolgaira.

Az anyakönyvvezetés kezdődik 1761-ben, amikor Tasnádi Székely István volt a praedicator s egyszersmind felső szabolcsi esperes, még akkor a n.-károlyi egyházmegye északi egyházai s köztük Kántor-Jánosi is a felső-szabolcsi egyházmegyéhez tartozván.

Ő maga mondja el ezeket az anyakönyvnek ezen latin bevezető soraiban:

„Libellus memorialis Ecclesiae reformatae K. Jánosensis in tres Classes distributus, scilicet: Baptisatorum, Copulatorum et Sepultorum, per ministrum ejusdem Ecclesiae Stephanum Székely Tasnádi anno 1759. 2-a aprilis introductum, dein vero Venerabilis Tractus Sabolcsiensis ord. Seniore privatis notationibus collectus et Conscriptus ab anno currentis seculi 61. mo. Maga a kezdetleges anyakönyv magyarul van vezetve, de sem az anya sem a keresztszülék nevét nem tartalmazza, hanem csak az apaét és gyermekét.

Az e. ker. végzések, püspöki és esperesi körlevelek beírására szolgáló „Protocolum“ kezdődik 1804-ik esztendőben Kuliffay Miklós praedicator, Benedek Mihály gener. notarius és Berhidai Keresztes Mihály esperes akkori nyirbátori lelkész idejében, ki már előzőleg két ízben volt k. jánosi lelkipásztor.

A templom, mely Kuliffay szerint 1786 és 87-ben először nagyobbított, 1833-tól 38-ig az addigi különálló fatorony helyett hozzáépített diszes és erős kőtoronnyal látatott el s e mellett a déli oldalon ismét nagyobbított.

1862. okt. 6-kán, mely nap gyászos emlékül van az egyháztanács jegyzőkönyvében följegyezve, a templom leégvén, a hírek önkéntes adományaiból, minden költségkivetés nélkül, a következő évben újból s még diszebben felépítettet.

Ily áldozatkészség s e mellett magtalanul elhaltak gyakori kegyes hagyományozása által tartotta fen magát ezen egyház 1878-ig, amikor a határtagosítás bejövén, az egyháznak egyesek által hagyományozott és szétszórt szántóföldjei egy összegben kiadatva értékes és jövedelmező birtokká váltak, szaporodván egyszersmind egy buzgó egyháztagnak utolsó hagyománya által, ki 30 hold földet és 400 frtot hagyott az egyházra és akinek sírját (Kohas Zsigmond iklódi lakosét) az egyház kegyelete emlékkövel jelölte meg.

Epen ideje is volt annak, hogy az egyház jobb helyzetbe jusson s mint mondani szoktuk a legjobbkor jött az isteni segedelem, mert ezen idő után következett be különösen az alsóbb néposztály vagyoni alabb szállása s állott be az a szükség, hogy az addig mindig áldozatkész egyháztagokon most viszont az egyház segítsen.

E czélből 1879-ben magtár alapított, melynek legelső alapját az egyház egy birtokrészének összes gabnatermése képezte és a mely később is az egyház évi terméséből folytonosan gyarapítván, 9 év múlva annyira szaporodott, hogy jövedelméből ma már az egyházi adónak több mint felét fedezheti a hivek helyett s így nagy terhet vett le azoknak vállairól, a mellett, hogy a szükségét szenvedő egyháztagekat olcsó, sőt a legtöbb esetben ingyen kölcsönrel segíti ki.

Ezen idő szerint pedig azon föladat áll az egyház előtt, hogy egy új tanítói állomást szervezzen, s bár ereje sok felől igénybe van véve, hiszem, hogy Isten segedelme s az egyház főgondnoka *Csujja Imre* egykori iskolatársam és barátomnak, valamint jóra való presbytertársainak buzgó törekvése által már a közel jövőben ez is megtörténik.

Itt tartom megemlítenedőnek azon tanítók neveit, kik ezen egyházban a mostani tanítói állomáson — korábbi időkből a följegyzések hiányozván — az 1820. év után hivataloskodtak:

1839-ig Szücs József, 1839—50-ig Aranyos László, 1850—56-ig Havas István, 1856—59-ig Csujja Imre, 1859—62-ig Gavallér Károly, 1862—64-ig Hegedüs Mihály, 1864—70-ig Biliczky János, 1870—72-ig Ajtay Lajos, 1872—75-ig Batori Sándor, 1875—76-ig Szecsődi Gábor, 1876—85-ig Kocsár Elek, 1885-től máig Varga István okleveles tanító.

Az egyház klenódiáim közül megemlítenedőnek tartom az urasztali ezüst tányért aranyozott szegéllyel s ezen körirattal: „T. N. Jakab Katalin asszony Néhai T. N. V. Ebergényiánus kapitány Becsei Mátyás uri meghagyatott özvegye testamentális dispositiójából a kántor-jánosi-i reformáta Ecclesia számára csináltatta T. N. Udvarhelyi Anna T. N. Badda Gábor ur megmaradott özvegye Debreczenben Marjalaki János Eötvös M. által ao Dni 1764.“

Van még két nagyobb Urasztali, gazdagon aranyozott ezüst pohár és egy kisebb, betegekhez való vitelre; továbbá egy régi ezüst keresztelő kanná, több Urasztali cizinkanna és abrosz, utóbbiak közül némelyik művészi himzéssel.

A tűzvész alkalmával megrongált régi harangok helyett, melyek közül a kisebb és legrégebbi ily felirattal volt ellátva: „Soli Deo Honor et Gloria. Anno 1646“ az egyház 1891-ben két új díszes és zengzetes harangot öntetett, melyeken e felirat áll: „A kántor-jánosi-i és iklódi ref. egyház költségén Thury János és fia Budapest 1891.“

Végül mint jellemzőt megemlítem, hogy ezen egyháznak belhivatalnokai ellen intézett pere sem az egyházmegyén, sem az egyházkerületen soha meg nem fordult, a mint ez utóbbi néh. b. e. Révész Imre volt e. k. levéltárnok, egy nála történt látogatásom alkalmával a levéltár betürendes elenchusából konstatálta.

Közli:

Segesvári.

NEKROLOG.

Bán Zsigmond
1820—1896.

A megboldogult érdemes lelkipásztor Hódmező-Vásárhelyen az 1820-ik esztendőben született. Szülei egyszerű iparosok voltak. Az elemi és gymnasiumi osztályokat szülő-városában, a theologiai tanfolyamot Debreczenben végezte. A theologiai tanfolyam sikeres

elvégezése után a kismarjai egyházban rektorságot vält, innen a szentesi fényes egyházba segédlelkészül hivatott. Itt érte őt az 1848-ik szabadságharc, melynek magasztos eszméi, hazaszeretettől dobogó szívét magokkal ragadták. Lelkesedése hazafias, gyújtó szónoklatokban nyilvánult. A szabad ég alatt és a templomban tartott beszédeinek leírhatatlan hatása volt. Természetes, hogy ezen szereplésével magára vonta a hatalom embereinek figyelmét. Mint veszélyes lázító üldözöbe veszik, úgy, hogy éjnek idején — barátai segélyével — menekülni s álnév alatt bujdosni kényszerül.

Ilyen körülmények közt vonult meg Füzes-Gyarmaton, hol, mint nevelő tartotta fenn magát, mindaddig, a míg Gyomán és Mező-Túron segéd, majd időközi lelkészül alkalmaztatik. Innen választá őt lelkészeül a tiszafüredi nemes gyülekezet az 1858-ik évben, hol halálának napjáig 1896. június 25-ig lankadást nem ismerő buzgósággal működött.

Lelkes szónok. Erős kezű administrator. Közügyek terén: munkás és döntő szavu férfiú. Alig van T.-Füreden közhasznu intézet, melynek ő alapítója, vagy hatalmas támasza ne lett volna. Jellemzi őt, hogy míg az egyház többi épületeire, templom-iskolára stb. kiváló gondot fordít, (az Istenházát két ízben sujtván villámcsapás, kétszer ujtitatja, emeletes iskolát épített stb.) addig saját lakására, úgy szólva mit sem enged költeni, az ősi ódon parokhiában kezdte s abban is végezte be áldásos lelkészi pályáját!

Érdemeinek elismeréseül csakhamar, már működése kezdetén, a heves-nagykunsági egyházmegye: egyik tanácsbírói székébe ültette. Mint tanácsbíró, szigoru elvei, bölcsesége és fáradhatatlan tevékenysége által, lelkésztársai becsülését és ragaszkodását annyira kiérdemelte, annyira megnyerte, hogy midőn testi erőinek hanyatlása folytán visszavonulni, a tanácsbíróiságról lemondani kényszerült: az egyházmegye csaknem egyhangulag (25 szavazattal 5 ellenében) ismét megválasztja, s visszaparancsolja mintegy az elhagyott munkatérre; midőn pedig 7 év múlva 1882-ben visszavonhatlanul megválik tanácsbírói székétől, neve és munkássága ekképen örökítettik meg az egyhm. jegyzőkönyvben: „Közgyűlésünk e fáradhatatlan buzgalmú s kitartó munkásságú tanácsbíró urnak lemondását — bár az egyházi s iskolai közügyeknek benne elvesztett hii munkását sajnosan nélkülözendi — előterjesztett indokaira való méltányló tekintetekből elfogadja. Egyszersmind lemondó tanácsbíró urnak annyi éveken keresztül teljesített példás, önfeláldozó munkásságáért egyhangulag nyilvánult hálás elismerését jegyzőkönyvileg megörökíttetni rendeli.“ (1882—18. sz.)

Az 1875. évben alakult „Heves-nagykunsági reform. lelkészegylet“ alapszabályainak egyik tervezője, készítője, s a t. füredi körnek elnöke volt. Erről a tisztségéről — a melyet szintén a legnagyobb odaadással töltött be — halála előtt csak néhány hónappal mondott le. Ez a tisztség volt, hogy úgy mondjuk „utolsó szerelme“ ettől megválni alig tudott, mert szerette lelkésztársait, a velök való érülközést, eszmecserét: a vezetése alatt működő kör, nem egy üdvös eszmét pendített és valóított meg az egyházmegyén!

Lelkipásztorkodása első évében, tehát 1858-ban megnősült, feleségül vette *Mocsári Karolinát*, kivel szép egyetértésben és boldogságban 27 évet töltött el, s ezen idő alatt született gyermekeik közül felnevekedett kettő; kik közül *Etelka*, férjezett Sarkadi N. Imréné 1888-ban meghalt; a másik *Zsigmond* jelenleg bonyhádi aljárásbíró.

A szép életet, szép halállal jutalmazta az Ur. Még halála órájában is karosszékében ülve dolgoztatott . . . s rövid perczek mulva, a tiszafüredi ev. reform. templomon, az esteli szellő gázbogót lenget, szomorúan hirdetve, hogy az Urnak hiv szolgája bevégezte számadását a földi élettel.

Földi részei június hó 27-én délután 3 órakor helyeztetek a végső nyugalom helyére, a sírba. Temetésén megjelent — Dorogi Lajos esperes vezetése alatt az egyházmegyei papság — palástosan, ők vitték a koporsót is az Ur hajlékáig, a hol a felekezeti különbség nélkül összegyűlt nagy számú hallgatóság előtt Sarkadi Nagy István kunhegyesi lelkész újítá fel az elhunyt érdemeit, s bucsuztatta el az érdemes lelkipásztort egyházától, egyházmegyéjétől, lelkésztársaitól, a közügyek tevékeny bajnokát: városától; a jó családapit és rokont, egyetlen gyermekétől és unokájától, Bán Zsuzsanna és Sámuel testvéreitől stb. . . . S aztán hulló könnyek, és az ég permetező esőjétől áztatva egy új sír domborult a füredi temetőben . . . a sír felett díszes kőoszlopon, arany betűkkel felírva: *Bán Zsigmond*.

„Legyen szívünkbe írva“ miként Méhész Lajos szállósi lelkész siri beszédében mondá — „nemes életének emlékezete és példája.“

Kövendi Dénes,
ev. reform. lelkész.

KÜLÖNFÉLÉK.

— **Lapunk olvasói** közül a hátralékosokhoz intézett kérésünknek eddig alig volt valami eredménye. E miatt a sajnos körülmény miatt ismételve kérjük fel úgy a mult, mint a folyó évi hátralékosokat, hogy méltóztassanak az előfizetési díjakat postafordultával beküldeni. Lehetetlenségnek tartjuk, hogy több mint kétszáz hátralékos olvasónk *összesége a maga összességében könnyebben el ne viselhetné* a reá jutó kevés terhet az előfizetési díj hordozásával a legmostohább anyagi körülmények között is, mint egyedül a laptulajdonos-szerkesztő, a ki tehát nagyobb mértékben ki van téve lapja anyagi terhének hordozásában a legkedvezőtlenebb viszonyoknak, mint az egyes hátralékosok kicsinyben. Ismételten sürgetve kérjük azért a hátralékok s a folyó évi díjak beküldését.

A kiadóhivatal.

— **Eröss Lajos** püspökladányi ev. ref. lelkész és ismert egyházi író nagyérdékű cikksorozatára, mely lapunk mostani számában indul meg, felhívjuk t. olvasóink figyelmét.

— **A kiállítás látogatására** engedélyezett s lapunk legutóbbi számában részletesen ismertetett kedvezmények ügyében további tájékozás végett közöljük a *Veres József* képviselő interpellációjára *Dániel* kereskedelemügyi miniszter által adott választ, a mint következők: „Általánosságban egyetértek az interpelláló t. képviselő úrral a tekintetben, hogy a kiállítás látogatását a lehető legnagyobb mértékben meg kell könnyíteni és alkalmat kell nyújtani, hogy az országoknak lakosai azt minél nagyobb számban megtekinthessék s abból az illető tanulságokat levonhassák. Ebből a szempontból kiindulva intézkedtem az iránt, hogy a szegényebb sorsu

néposztály részére a legmesszebbmenő kedvezmények nyújtassanak. Így intézkedtem az iránt, hogy különösen a *földmunkások* és egyéb munkások a legtávolabbi vidékről a lehető legolcsóbban feljölessenek, mint a hogy teszik is, mert naponként igen nagy számban, több mint ezer ilyen földmunkás és egyéb munkás látogatja a kiállítást. Intézkedtem továbbá az iránt, hogy a kisiparosok, ha legalább huszan egyesülnek a kiállítás megtekintésére, bizonyos kedvezményeket kapjanak úgy a szállításnál, mint a belépő jegyeknél is. Intézkedtem, hogy a tanárok, a mennyiben a tanuló ifjúságot kísérik fel és legalább 10 tanulót kísérnek, szintén kedvezményben részesíttessenek. Intézkedtem végre a tekintetben, hogy a 400 frtnál kevesebb fizetéssel bíró tanítók ingyen jölessenek fel a kiállításra, és hogy a 400 frtnál több fizetéssel bírók szintén csak nagyon csekély díjtételeket fizessenek. Azonkívül intézkedés történt az iránt is, hogy bárki ezen kategóriákon kívül, a ki szintén a kiállítás látogatására szándékozik feljönni Budapestre, hogy ha itt az u. n. millenniumi vasúti szállító vállalathoz fordul, legalább 15—20% kedvezményben részesíttessék. Azt gondolom, t. ház! hogy ezzel elmentem a legszélsőbb határig azon kedvezmények nyújtásában, a melyeket egyáltalában a cél elérése szempontjából nyújtani lehetett és a mely határon túlmenni már alig volna indokolt. Azt gondolom, hogy ennél fogva ha azt mondom, hogy nem szándékozom különös újabb kedvezményekben részesíteni senkit sem, talán egyáltalában nem teszek és nem mondok olyat, a mi ne volna teljesen indokolt. Mert hiszen a lelkészek is nagyobbára tanítással is foglalkoznak és mint ilyenek, *eo ipso az általam említett kedvezményben részesíttetnek; azonkívül jogukban és módjukban van igénybe venni a millenniumi vállalat közvetítését is, a hol szintén 20% kedvezményt nyernek.* Már pedig e kedvezmények nyújtásánál garanciákat kell bírunk a tekintetben is, hogy a ki ide felutazik, csakugyan a kiállítás meglátogatása céljából teszi meg az utat, nem pedig egyszerű üzleti dolog miatt, a mely szempontból kedvezményeket nyújtani nem volnék hajlandó. stb.

— **A n.-enyedi theologiai akadémia sorsa.** Egy korábbi (április havi) s a kedélyek ingerültsége miatt határozat-hozatal nélkül feloszlott egyházkerületi gyűlés óta a hírhedtté vált enyedi theologiai akadémia ügyében a közelebbi napokban épen nem a lecsillapodás előmozdítására szolgáló tünetek mutatkoztak volt némely tulzó, a reververeskedésig menni akaró ellenállások részéről, melyektől a kérdés tárgyalásának megkezdése előtt a tisztes ellenzék is mintegy megborzadva fordult el, s csatlakozott egyhangulag azok táborához, kik az erdélyi egyházkerület ritka tevékenységű püspökének bizalmat szavaztak. A sok keserűséget szerző úgy a július 6-diki egyházkerületi közgyűlésen került újra tárgyalás alá, a mikor is a szokásos püspöki jelentés tudomásul vétele után *Kemény Kálmán* báró bizalmi nyilatkozatot terjesztett be, melyet a többség aláírt. Ezzel szemben, az enyedi párt egyik legerősebb harczosa, *Bartha Miklós* nyújtott be határozati javaslatot, melynek értelmében a közgyűlés a püspök személye ellen intézett megtámadásokat felháborodással utasítsa vissza s szavazzon nekie bizalmat. *Kemény Kálmán* báró a maga javaslatát visszavonván, *Szász Domokos* püspök fényes elégtételt nyert egyházkerülete részéről, midőn a közgyűlés a *Bartha Miklós* határozati javaslatát egyhangulag, őszinte lelkesedés s örömmilyvánítások között elfogadta. A theologiai akadémia sorsa eldöntését erős szó harcz előzte meg, melyben kiváló erőkön kívül

Kovács Albert bpesti theologiai akad. tanár is kivette a maga részét, a kinek különben a külformák létezésének ellenére sem tudjuk a legkisebb méltánnyal sem honorálni az erdélyi egyházkerületi közgyűlésen való részvételét. Ideje lenne talán végre valahára az erdélyi egyházkerületi képviselői állásokat onnan helyből, a kerület kebeléből tölteni be, s nem többé-kevésbé sikerülni tudó kölcsönkérésekkel szorítani ki az illetékesebb tagokat a tanácskozás terméből. Julius 7-én szavazás alá bocsátatván a kérdés, az igazgató tanácsnak az enyedi theol. akadémia megszüntetésére, illetve Kolozsvárra való áthelyezésére vonatkozó előterjesztése 127 szavazattal 52 ellenében és így 75 többséggel elfogadtatott, s az átmeneti intézkedések megtételével az igazgató tanács megbízott. Ezzel a régóta huzódó (évtizedekre visszavezethető) küzdelemnek vége. A közgyűlés egyéb tárgyai alig érdekelhetnek bennünket közelebből, mindössze azt említhetjük még fel, hogy a központban kezelt egyházi tulajdont képző vagyonnak kezelése tekintetében a kerület több olyan intézkedést tett, mely végeredményében hivatva lesz a nagyobb nyilvánosság bevezetésével azoknak is megnyugtatást szerezni, kiket a pártharc hevében a bizalmatlankodás hajlama kezdett elfoglalni. Teljesen hisszük, hogy a kezelésnek semmi oka nincs a lehető legnagyobb nyilvánosság elől elzárkózni akarni, s e tekintetben annál inkább eleget fog tenni sokak kívánalmának, mert csakis ezáltal csendesítheti el véglegesen a még netalán elgületlenkedni s gyanakodni akarók kedélyét, melyet végre is a közelebbi napok izgalma nem kimenthetetlenül hozott olyan erős hullámmásba. Most már, ha nem léptünk is közelebb egy egyetemes reformált theologiai akadémia eszméjéhez, legalább eleje van vége az ellenkező irányu s mondhatjuk visszafelé való fejlődésnek, mely mulhatatlanul bekövetkezik, ha ellenfeleink nagy multságára és kárörömére egyetlen egy egyházkerületben két theologiai fakultás áll fenn, illetve küzd az existenciáért.

— **A debreczeni ev. ref. felsőbb leányiskola** növendékei közül 27-en látogatták meg a kiállítást s tekintették meg egyuttal a főváros nevezetességeit. *Kalocsa* Róza, a nagyérdemű igazgatónő fáradhatatlan buzgalma által, a mit úgy a növendékek gondozása, felügyelete, mint azok szakszerű és körültekintő vezetése körül kifejtett, valóban hálára kötelezte a tanítványokat s azok szülőit egyaránt. Szolgáljanak e sorok a megérdemelt nyilvános elismerés őszinte és köteles kifejezése gyanánt.

— **Választások.** A dunántúli ev. ref. egyházkerületben üresedésben levő tisztviselői állások betöltésére beadott szavazatok folyó hó 4-én Ácson felbontatván, szavazattöbbséggel megválasztottak: egyházkerületi világi főjegyzővé *Véghelyi* Dezső kir. tanácsos, Veszprémmegye alispánja; egyházkerületi egyházi aljegyzővé *Németh* István pápai theol. tanár; egyházkerületi egyházi tanácsbírákká: *Szabó* Zsigmond győri és *Segesdi* Miklós balatonfüredi lelkész.

— **Tizenöt éves találkozásra** jöttek össze azok, a kik ennyi idővel ezelőtt együtt tettek érettségi vizsgát a debreczeni főiskolában. Sokan az egybegyűltek közül már számottevő állást foglalnak el a közéletben. Ezek között vannak *Sass* Béla akad. igazgató, *Vadas* Gyula és *Koncz* Sándor lelkészek, dr. *Tüdös* János és dr. *Benedek* János ügyvédek, *Benkó* Albert megyei főjegyző, dr. *Nagy* Kálmán ügyvéd, *Kajári* Ferencz, *Szász* Gusztáv isk. igazgatók, *Berger* Jenő építész, stb. A tanulótársak akkori tanáraiknál tisztelegtek, kiknek nevében, *Sass*

B. üdvözlő beszédjére, *Tóth* József veterán tanárunk válaszolt. Az összeívetelt a debreczeni tanulótársak mindenképen kedélyessé és kellemessé tenni igyekeztek kedves vendégeikre nézve.

— **Szabad Sajtó** cím alatt *Péntek* Ferencz és *Halom* József társszerkesztők egy pénteken megjelenő heti lapot indítottak meg Budapesten, mely a protestáns érdekek szolgálatát tűzte feladatául. Liberalis elveket vall, a nélkül, hogy bármelyik párt szolgálatába állana. Előfizetési ára egész évre 4 frt., félévre 2 frt., negyedévre 1 frt. Kívánjuk, hogy szerencsésebb legyen, mint más hasonló vállalatok voltak.

— **Helyreigazítás.** Lapunk legutóbbi számában a 349. oldal első hasábjának második sorában 1895 helyett 1859 olvasandó. — A szatmár-németi főgymnasium tanári állomására vonatkozó pályázati hirdetés közlésébe az a sajtóhiba csuszott be, melynélfogva lakásbér-czimen 240 frt helyett 140 frt volt kitüntetve. Kérjük, hogy az illető pályázók ezt tudomásul venni szíveskedjenek.

TARTALOM-JEGYZÉK: Régi hangok s egy kis ördögűzés tömjénfüst nélkül. Eröss Lajos. — A 207. §. Berey József. — Tanügy: A második egyetemes tanügyi congressus. D. — Iskolai értesítők. Dr. Masznyik Endre. — Irodalom. — Adatok a tiszántúli ev. ref. egyházkerület kebelében levő egyházak történetéhez: 30. A kántorjánosi-i és iklódi ev. ref. egyház történelmi adatai 1896-ra, mint Magyarhon ezredéves fennállásának ünnepére. Összeállította Segesváry József, azon egyház lelkésze és a nagy-károlyi egyházmegye esperese. — Nekrológ: Bán Zsigmond. Kövendi Dénes. — Külföldiek. — Pályázatok.

Felelős szerkesztő és laptulajdonos:

Dr. BACZONI LAJOS.

Pályázat.

A **kisujsszállási** államilag segélyezett ev. ref. főgymnasium igazgató tanácsa a *rajzoló mértan-geometria tanszékre pályázatot hirdet.*

Pályázhatnak protestáns vallású, a kijelölt tanszakra képesített okleveles tanárok, vagy tanérjelöltek; a megválasztott tanár az orsz. tanári nyugdíjintézetnek köteles tagja lesz.

A rendes tanár fizetése 1000 frt törzs és 200 frt lakpénz az egyházi pénztárból havi részletekben előre kiszolgáltatva és négy ízben 50—50 frt ötödéves korpótlék. A tanárjelölt fizetése 800 frt, szintén előleges havi részletekben.

Pályázók folyamodványaikat *f. évi julius 25-ig* alólírott elnökségnél nyujtsák be. E folyamodványukban életkoruk, vallásuk, családi állapotuk, hadkötelezettségi viszonyaik, képesítésök, eddigi netaláni alkalmazásuk okmányokkal igazolandók.

A megválasztott tanár egy évi sikeres működés után állandósíttatik, hivatalát *f. évi szept. 1-én* tartozik elfoglalni. Szükség esetén köteles más rokontárgyakat is tulterheltségének kikerülésével előadni.

Kelt Kisujsszálláson az ev. ref. főgymn. igazgató tanácsának 1896. jun. 27-én tartott ülésében.

Gulyás Lajos,
ev. ref. lelkész, ig. tan. elnök.

Pályázat tanári állomásra.

A **szatmárnémeti** államilag segélyezett ev. reform. főgymnasium fentartótestülete pályázatot hirdet egy nyugalmazás folytán megüresedett *latin-görög nyelvi rendes tanári állomásra*.

Csak ev. ref. vallásu egyének pályázatai jönnek tekintetbe.

Javadalmazás: 1200 frt. évi törzsfizetés és 240 frt lakbér, évnegyedenként előre fizetve a főgymnasium pénztárából. A törzsfizetés a fizetési osztályok szerint 1400, illetőleg 1600 frtig emelkedhetik. Ötödéves korpótlék: 100—100 frt öt ízben.

Pályázók felhivatnak, hogy a nagyméltóságú vallás- és közoktatásügyi miniszter úrhoz intézett folyamodványaikat keresztlevelükkel, végzett tanulmányaikról, képesítésükről, eddigi szolgálatukról, egészségi állapotukról és hadkötelezettségükről szóló bizonyítványaikkal együtt a főgymn. igazgatótanácsának alul írott elnöke címére (Szatmárra) f. évi augusztus hó 1-ig küldjék be; megjegyeztetvén, hogy a hiányosan felszerelt, vagy a pályázat határnapja után érkezendő kérvények nem fognak figyelembe vőtetni.

Ezen állomásnak a fentartótestület ajánlata alapján leendő betöltése a nagyméltóságú vallás- és közoktatásügyi miniszter úr jogkörébe tartozik.

A kinevezett tanár — ki az országos tanári nyugdíjintézetnek jogos és kötelezett tagja lesz — állását *f. évi szeptember hó 1-én* tartozik elfoglalni, és a tanév folyamán tartja meg a szokott székfoglaló beszédet.

Kelt Szatmáron, 1896. évi július hó 1-én.

Dr. Farkas Antal,

2—2 az ev. ref. főgymnasium igazgatótanácsának elnöke.

Pályázat.

A **hajdu-böszörményi** ev. ref. gymnasium igazgató tanácsa az üresedésben levő *természettan-rajz-földrajz* tanári tanszékre pályázatot hirdet.

Rendes tanári javadalom ez idő szerint 800 frt törzs fizetés, 200 forint lakbér a városi pénztárból évnegyedenként előlegesen fizetve és négy ízben 50—50 forint ötödéves korpótlék. Kilátás van arra, hogy az okleveles és véglegesített rendes tanárok fizetése 200 forinttal fog emelkedni.

Pályázhatnak ev. ref. vallásu, a nevezett tanszakra képesített okleveles tanárok, vagy tanár-jelöltek; a megválasztott az orsz. tanári nyugdíjintézetnek köteles tagja lesz.

A megválasztott tanár hivatalát f. é. szept. 1-én tartozik elfoglalni s ha okleveles, egy évi sikeres működés után állandósítatik. Szükség esetében köteles más rokon tantárgyakat is tanítani.

Pályázni öhajtok oklevéllel, eddigi szolgálataikat, vagy tanulmányaikat, életkorukat, vallásukat, családi és egészségi állapotukat, hadkötelezettségi viszonyaikat igazoló okmányokkal felszerelt és az ev. ref. gymnasium igazgató tanácsához címzett kérvényeiket *f. é. augusztus hó 1-ig* alulírotthoz nyujtsák be.

Ha alkalmas pályázók hiányában tanárjelölt választatnék meg helyettes tanáru, annak is évi fizetése 800 frt és 200 frt lakbér leend, s egy év alatt tartozik oklevelét megszerezni; és ha a kívánalmaknak megfelel, rendes tanárrá megválasztatik s állandósítatik.

H.-Böszörmény, 1896. július 1.

ifj. Sóvágó Gábor,

2—2

ev. ref. főgondnok, gymn. igazg. tan. elnök.

Pályázat

segédlelkészi állásra a makói ev. ref. egyházban.

Fizetés:

1. Készpénzben az egyháztól évenként 600 frt.
2. Anyakönyvezetésért mintegy 30—40 frt.
3. Egy szobából álló lakás a lelkészlakon.
4. Egy öl puha tűzifa.
5. Makó városától 50 frt a polgári leányiskola növendékeinek vallásitanításáért.

Pályázók a választás előtt tartoznak magukat az egyháztanács által később kitűzendő határidőben egy próba-szónoklattal bemutatni.

Kérvények beküldési határideje *f. év július 20.*

Makó, 1896. jun. 27.

2—3

Az ev. ref. egyháztanács.

Pályázat tanárságra.

A **h.-m.-vásárhelyi** ref. főgymnasiumnál egy *helyettes tanárságra*, melyhez a *történelem és latin nyelv* esetleg valamely ezekkel rokontárgy tanítása van kötve, 900 frt évi fizetés mellett pályázat hirdettetik.

Pályázhatnak tanárképezdét végzett, vagy okleveles református tanárjelöltek, kik is végzett tanulmányaikról, képesítettségükről, vallásukról, életkorukról, eddigi alkalmaztatásukról, egészségi és hadkötelezettségi állapotukról szóló bizonyítványaikat *f. hó 25-ig* alulírott hivatalhoz küldjék be.

A megválasztott egyén f. évi szeptember 1-én köteles elfoglalni hivatalát.

H.-M.-Vásárhely, 1896. július 3.

A reform. egyház elnöksége.

Pályázat.

A **fehér gyarmati** ev. ref. egyházban megüresedett káplán-tanítói állásra pályázat hirdettetik. Fizetése: a) tanítói: 400 frt havi részletekben, 3 öl kemény tűzifa beszállítva, 6 köből kollektá buza, minden tanítványtól egy csirke, vagy annak 20 kr. folyó ára, egy szobából álló lakás; b) kápláni járandóság 100 frt havi részletekben.

Kötelessége: a kötelezett tanterv szerint tanítja az egyháztanács által kijelölt elemi osztályokat; lelkész akadályoztatása esetén és az u. n. hora canonicán lelkészi szolgálat. A megválasztandó 3 évre alkalmaztatik. Az állás f. év szept. 1-én elfoglalandó. Pályázat *f. év jul. 31-ig* alulírotthoz küldendő.

Fehér Gyarmat, 1896. jul. 3.

Fábián Károly,
ev. ref. lelkész.

2—1